

Bölgesel ve Küresel Ortaklık ve İşbirlikleri Çerçevesinde Yabancı Uyruklu Öğrenci ve Öğretim Görevlilerinin Değişim Programlarına Katılımının İncelenmesi

Zeliha Dünder

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

zelihadundar1@gmail.com, ORCID:0000-0001-5997-9600

Özet

Bölgesel ve küresel ortaklıklar ve işbirlikleri çerçevesinde yabancı uyruklu öğrencilerin ve yabancı uyruklu öğretim görevlilerinin küresel çaptaki öğrenci ve öğretim görevlilerinin değişim programlarına katılım durumlarının incelendiği bu çalışmada, söz konusu yabancı öğrenci ve öğretim görevlilerinin yanı sıra ülkemizden de yurt dışına giden öğrenci ve öğretim görevlilerinin değişim programlarına katılım durumları irdelenmiştir. Bu anlamda değişim programlarına katılımlar sadece akademik yönlü bir girişim değil, aynı zamanda kültürel bir aktivite olarak ortaya çıkmaktadır. Laboratuvar ve ekipmanların yokluğu sebebi ile kurumlarında ve ülkelerinde kendi imkânları ile araştırma ve çalışma yapamayan bilim insanlarına diğer kurumların ve ülkelerin laboratuvarında araştırma ve çalışma yapma imkânı verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaklıklar ve İşbirlikleri, Yabancı Uyruklu Öğrenci ve Öğretim Görevlileri

Examination of the Participation of Foreign Students and Lecturers in Exchange Programs within the Framework of Regional and Global Partnerships and Collaborations

Abstract

International partnerships and global collaborations in the framework of foreign students and foreign faculty

members in this study which examined the status of their participation in student and faculty exchange programs, foreign students and professors in question, as well as exchange programmes of students and lecturers who went from our country and abroad in the conditions of participation have been analysed. In this sense, participation in exchange programs is not only an academic-oriented initiative, but also a cultural activity. Due to the lack of laboratories and equipment, scientists who cannot conduct research and work with their own means in their institutions and countries are given the opportunity to conduct research and work in the laboratories of other institutions and countries.

Key Words: Partnerships and Collaborations, Foreign Students and Lecturers

Giriş

Bölgesel ve küresel çapta üniversitenin son dönemlerde bütün dünya üzerinde mühim değişimden geçtiği ve bütüncül anlamda kendini yeniden tanımlamaya başladığı bir gerçekliktir (Özer, 2020: 18).

Bu manada topluluğun her kesiminden üniversiteye katılım artmış, eğitim ve öğretimde yeni teknolojilere yer verilmeye başlanmış, aktivasyon disiplin eğitim kavrayışı benimsenmiş ve öğrenci merkezli eğitim kavrayışına geçilmiştir (Gür, 2020: 11).

Bunun yanı sıra aynı zamanda eğitim ve öğretim ve araştırmada salt yarar ön plana çıkmış, verilen eğitimin kalitesi sorgulanır hâle gelmiş, yeni program açılmış, üniversite programı ve içeriği birbirine yakın ve uyumlu hâle getirilmiş ve eğitim lisansı İngilizce ön plana çıkmıştır (Özer, 2020: 20).

Üniversitedeki bölgesel ve küresel kavrayış bakımından mühim gerçeklik kültürlerarası entegrasyon olmuş ve bu manada tüm dünya üzerinde uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliği artmıştır (Aydın, 2018: 18).

Buna bağlı olarak önceleri lokale ve ulusala hitap eden üniversite kurumları son dönemlerde bünyesinde barındırdığı değişik kültür ortamlarından öğrenci ve öğretim elemanları ile ve kurduğu akademi iş birlikleri ile uluslararası eğitim kurumu hâline gelmiştir (Gür, 2020: 14).

Bunun ile beraber günümüzde kültürlerarası entegrasyonun daha çok sayısal anlayışı ön plana çıkmakta, bu gerçeğin eğitimin kalitesine ne oranda katkı sunduğuyorsa arka planda kalmaktadır

(Aydın, 2018: 27).

Günümüzdeyse artık üniversite kurumları için değişim kaçınılmaz hale gelmiştir. Neredeyse bin yıllık bir geçmişi olan ve küresel ölçükte bir değişimin dinamiği olarak karşımıza çıkan üniversite kurumlarını değişime gitmeye iten bazı odak noktaları bulunmaktadır. Bu odak noktalarını aşağıdaki şekilde maddeler halinde sıralamak mümkündür:

- a. Öğrenci piyasasında yaşanan yoğun rekabet
- b. Bilginin ve bilgiye erişimin açık hâle gelmesi
- c. Küresel ölçekteki hareketlilik
- d. Dijitalleşme teknolojileri
- e. Sanayi ile entegrasyonlar
- f. Öğrenci fonlamalarındaki gelişmeler
- g. Eğitimde demokratikleşmesi (Arı, 2018: 6-7):

Yukarıda maddeler halinde sıralanan bu sebepler, son dönemlerde adından sıkça bahsedilen kültürlerarası entegrasyonun direkt veya dolaylı sonuçlarıdır.

Üst bir sisteme entegrasyonunu belirten küreselleşmeyle dışa açılmaları belirten kültürlerarası entegrasyonun altında yatan gerçekse dijitalleşme teknolojilerinde yaşanan gelişme ve çift kutupluluk siyasî düzenin sona ermesidir (Göksan, 2019: 21).

Bu manada, iletişim sahasında yaşanan teknoloji gelişmelere vurgu yapan Gümrükçü teknolojilerin iletişimin ana unsurlarından olan mesafe üzerindeki etkisini göz önüne almak gerektiğini belirtir (Gümrükçü, 2014: 45).

Bölgesel ve Küresel Ortaklıklar ve İşbirlikleri

Üniversitede kültürlerarası entegrasyon bir boyutu ile kurumların arasında rekabet getirir iken diğer boyutu ile iş birliği ve ortaklık doğurmuştur (Özoğlu, 2017: 77).

5-9 Ağustos 2019'da Paris şehrinde UNESCO merkezinde yapılan Yükseköğretimin Yeni Dinamikleri ve Toplumsal Kalkınma ve Değişim İçin Araştırmalar konulu Küresel Yükseköğretim

Konferansı'nda katılımcı ülkeler elli iki maddeyle sonuç bildirgesi yayımlamış ve burada üniversitenin küresel yükümlülüğüne dikkat çekmiştir (UNESCO, 2018: 87).

Bölgesel ve küresel iş birliği, laboratuvarlar ve ekipmanların yokluğu sebebi ile kurumda ve ülkelerinde bizatihi imkanları ile araştırmalar yapamayan bilim insanlarına diğer kurum ve ülkelerin laboratuvarında araştırmalar yapmka imkânı vermektedir (Gümrükçü, 2014: 49).

2020'nin ilk yarısında bu manada yaşanan Covid-19 pandemisi bilim kuruluşlarının ve ülkelerin iş birliğine gitmesinin ne kadar mühim olduğunu ortaya koymuştur.

Pandemiye çözüm olacak ilaçların ve aşuların bir an evvel bulunması ve üretime geçmesi ve bütün dünyada kullanılması hususunda ülkeler gerek bilimsel gerek de finansal açıdan açık bir iş birliğine giderek sonuçta bu çalışmalarını başarıyla tamamlamıştır (Özdağoğlu, 2014: 37).

Bölgesel ve Küresel Eğitim, Müfredat ve Tanınırlılık

Üniversite kurumundaki akademi alanları ve disiplinler birbirlerine benzer olsa da ders ismi, içeriği, ağırlığı (kredisi) ve eğitimin lisansı üniversite sistemindeki farklılık sebebi ile ülkelere ve bölgelere göre değişiklik arz etmektedir (Gümrükçü, 2014: 51).

Müfredatın kültürlerarası entegrasyon programının standart hâle getirilmesinden çok uygulamalara ve içeriklere evrensel içerikler kazandırma şeklinde kavramak gerekir (Nordim, 2017: 79).

Traijino, alanyazını irdeleyerek müfredatta yer alan bilgilere küresel içerikler kazandıran hususiyetleri Tablo 2'de yer aldığı şekliyle özetlemiştir (Traijino, 2018: 51).

Tablo 1. Müfredata bölgesel ve küresel hususiyet kazandıran küresel bilgiye ait alt başlıklar

Alt Başlıklar		Açılımları
1	Küresel Bağlılık	Siyaset, bilim, ekosistem, sosyal değişme, ekonomi, çevre kirliliği, teknoloji ve evrensel sistem arasında karşılıklı bağlılıklar
2	Küresel Sorunlar	Teknoloji, gıda, ekolojik çevre, etnisite, popülasyon, enerji kaynakları, sağlık ve hijyen
3	Kültürlerarası Kavrayış	Değişik bakış açılarının, kültürel yapıların, din, tarih ve coğrafyaların kavrayış ile karşılanması
4	Küresel Tarih ve Coğrafya	Küresel sorunlara yol açan sebep ve bunun arkaplanı, yaşama ve insan hakları, hoşgörü ve kavrayış, küresel bağlılıklar
5	Küresel Tavır/Tutum	İletişim ve iş birliği, küresel düşünme, küresel sorumluluk, savaş ve barış ve yerel eylemler

(Traijino, 2018: 54-55).

Bölgesel ve Küresel Kampuslar

Son dönemlerde kültürlerarası entegrasyonunu tamamlamış ülkelerin tümünün üniversite kurumlarına ait olan toplam 313 kampusu bulunmaktadır (Göver, 2018: 39).

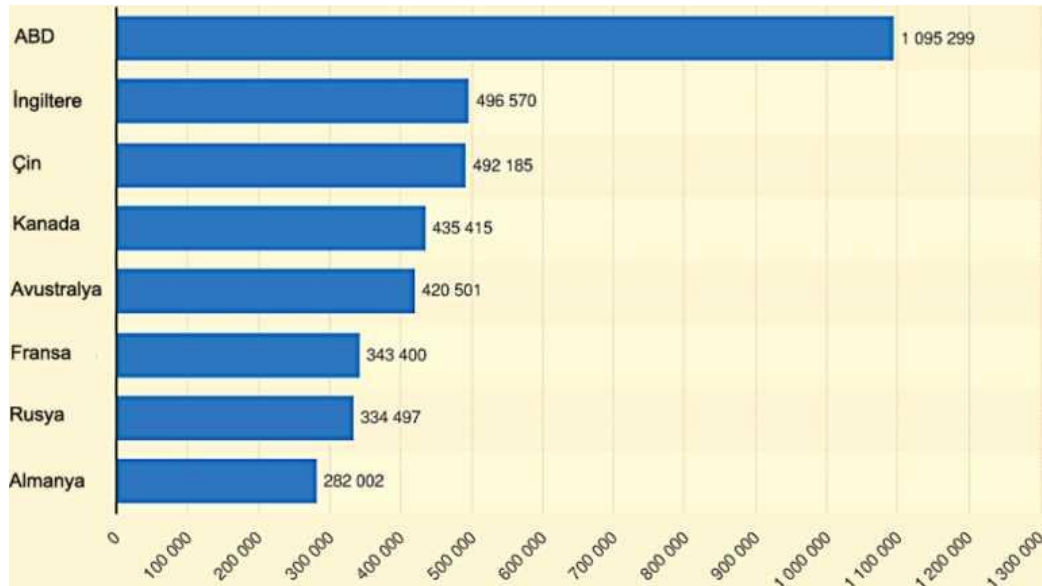
Yurtdışında en fazla kampus açan ülkeler Fransa, ABD, Rusya, İngiltere ve Avustralya; kendi sınırları içerisinde en fazla kampus açılan ülkelere Malezya, Çin, Singapur, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar'dır. Hareketlilikler doğudan batıya doğru olduğundan sınır ötesi kampüsler da batıdan doğuya açılmaktadır (Ulusal Ajans Uygulama El Kitapları, 2019: 77).

Yabancı Uyruklu Öğrenciler

2006'ya dek uluslararası öğrenciler UNESCO İstatistik Kurumu'nca (UIS) öğretim görmek amacı ile bölge ve ülkesini terk ederek başka bir yere giden kişi şeklinde tanımlamaktadır (Gümrükçü, 2014: 57).

OECD'de kavramı kullanmak ile beraber, sınır ötesi hareketlilik için uluslararası öğrenciler ve yabancı uyruklu olan öğrenciler ayırımını getirmiştir. 2006'da 2 kurum bir araya gelerek uluslararası öğrenciyi yalnızca öğretim amaçlı yurt dışına çıkan; yabancı uyruklu olan öğrenciyse kendi ülkesi haricinde bir öğretim kurumuna kayıtlı diğer ülke vatandaşı şeklinde tanımlamıştır (UNESCO, 2018: 77-78).

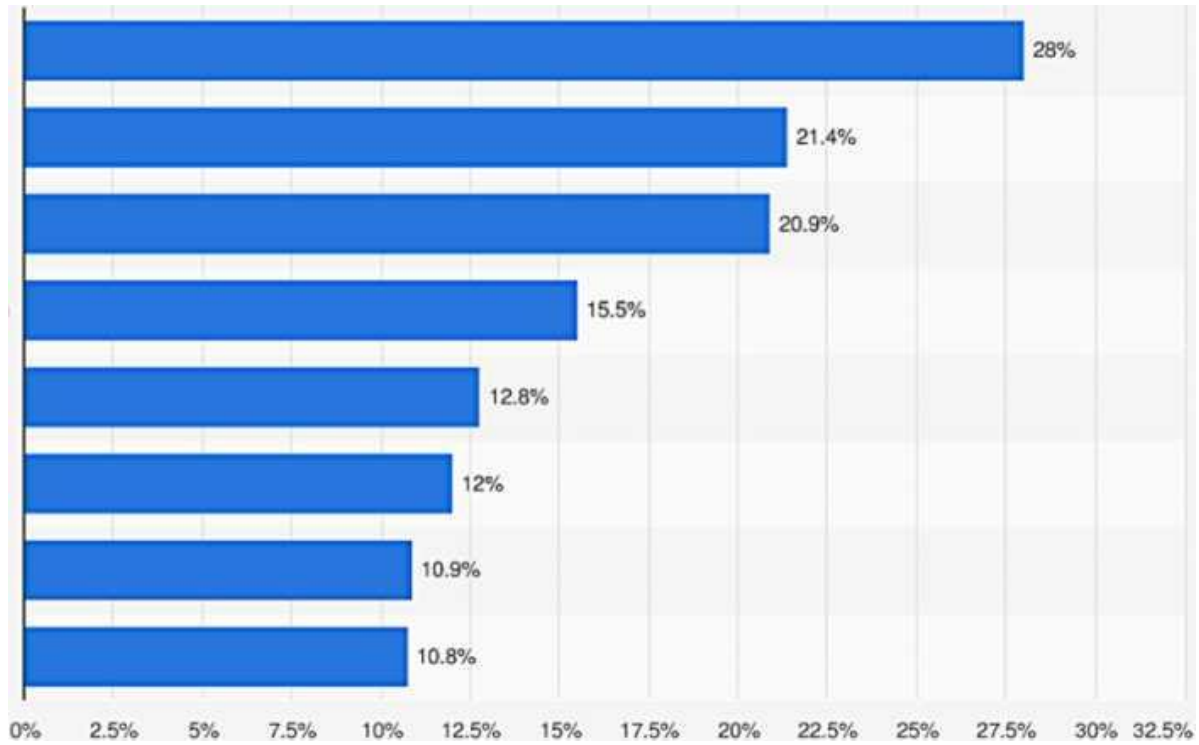
Şekil 1. Yabancı uyruklu olan öğrencilerin öğretim için en fazla gittiği ülkeler

(Mevlâna Değişim Programı El Kitabı, 2020: 28)

2019 verisine göre yabancı uyruklu olan öğrenciler üniversite için en fazla ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Çin'e gitmektedir (Şekil 1). Bunun ile beraber, en fazla yabancı uyruklu olan öğrenci yoğunluğuna sahip ülkeler sırası ile İngiltere, Yeni Zelanda, Kanada, Avustralya ve Fransa'dır (Şekil 2).

Şekil 2. Yabancı uyruklu olan öğrencilerin yoğunluğunun en yüksek olduğu ülkeler

(Mevlâna Değişim Programı El Kitabı, 2020: 29)

UNESCO verilerine göre 2019'da yaklaşık 6.300.000 öğrenci üniversitede eğitim görme amacıyla yurt dışına çıktı. Bunların yüzde 70'i (4.700.000) Asyalıdır. Fakat ülkesel bazda sırası ile Çin,

Hindistan, Almanya, Vietnam ve Güney Kore yurt dışına en fazla öğrenci gönderen ilk beşteki ülkedir.

Öte yandan, en fazla yabancı uyruklu olan öğrenciyi çeken ABD'nin 186.800 öğrenci ile yurt dışına en fazla öğrenci gönderen ülkelerin içinde bulunması önemlidir. Yani her açıdan birinciliği bünyesinde taşımaktadır.

Avrupa'da ise Almanya, Fransa ve İtalya; Afrika'da Nijerya ve Fas en fazla öğrenciyi gönderen ülkedir. Türkiye, 2019 rakamlarına göre yurt dışına en fazla öğrenci gönderen ülke arasında yirmi beşinci sırada bulunmaktadır (UNESCO, 2018: 97-98).

Yabancı Uyruklu Öğretim Görevlileri

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon sağlamasında Hoştut, uluslararası öğretim üyelerinin mühim bir rolünün olduğuna, fakat bunu tanımlamanın zorluğuna değinerek hangi unsurun (vatandaşlıklar, yurtdışı doktoralar, göçmenlikler gibi) ölçüt alınması gerektiğini tartışmaya açmıştır (Gümrükçü, 2014: 61).

Küresel ranking kuruluşundan Q&S, üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyonunu değerlendirir iken, öğretim elemanını, bir üniversite kurumunun eğitime, araştırmaya ve gerek eğitime gerek de araştırmaya asgari üç ay süre ile destekte bulunan yabancı uyruklu akademi personeli şeklinde tanımlamaktadır (Hoştut, 2018: 27).

Q&S kurumuna göre öğretim elemanlarına uluslararası nitelik kazandıran ana ölçüt diğer ülkenin vatandaşlığıdır. Misafir öğretim elemanlarıysa bunun haricindedir ve çift vatandaş durumunda söz konusu öğretim elemanların doğum yolu ile edindiği ilk vatandaşlığına bakılır (Hopoglu, 2016: 29).

Yurtdışına Gönderilen Öğrenciler

Yurtdışına gönderilen öğrenciler üniversitenin kültürlerarası entegrasyonu aşamasında gözardı

edilen, fakat dikkatle incelenmesi gereken mühim unsurlardandır. Öğrenciler, öğretim görme için gönderildiği ülkenin kültürleri, inançları ve değerlerinden etkilenmektedir (Gümrükçü, 2014: 69).

Bireylerin mensubu bulunduğu kültür karşılaştığı ortamda birbirlerinden etkilenir. Bu manada Yıldız dört değişik kültürel etkileşim odağına dikkat çekmektedir:

- a. Ayrılmalar
- b. Bütünleşmeler
- c. Benzeşmeler
- d. Marjinalleşmeler.

Benzeşmeler bireyin kendisinin kültürünün yerine göçtüğü kültürü benimsemesidir; ayrılmalar bireyin göçtüğü kültürlerden kendisini kapamasıdır; bütünleşmeler bireyin kendisinin kültür değerini korur iken göçtüğü kültürleri de benimsemesidir; marjinalleşmelerse gerek kendisinin gerekse de göçtüğü kültürleri dışlayarak davranış kalıbını ortaya koymasıştır (Yıldız, 2017: 93-94).

Sonuç

Üniversitenin kültürlerarası entegrasyon çalışmaları ekseninde ortaya konabilecek olan etmenlerin belirleyiciliği yönünde lokal veya ulusal ne varsa geçmiş öneminin kalmadığı evrensel bir dünya üzerinde üniversite de süratli şekilde gerek küreselleşmek gerek de kültürlerarası entegrasyon sağlamaktadır.

Bu manada, pekçok üniversite benzer uygulamalar ile bir yanda küresel sisteme entegre olmak diğer yanda bünyesinde yabancı öğretim elemanı, öğrenci, iş birlikleri ve değişim programı gibi unsura yer vermeye çalışmaktadır.

Uluslararası çapta sayıları artan yabancı öğrenciyi üniversite sistemindeki kültürlerarası entegrasyonun net göstergesi şeklinde değerlendirmek mümkündür. Küresel ölçekte uluslararası öğrenci miktarı son çeyrek asırda neredeyse on kat artış göstermiştir.

Çağımızda eğitimin kültürlerarası entegrasyonu üzerine büyük çabalar sarf edilmek ile beraber, son aşamada, bir üniversite kurumunu son dönem rekabet koşullarında ayakta tutan veya kalmasını

sağlayan ana hususiyet verilen eğitimin kalitesidir.

Eğitim bundan böyle rekabetlere konu ticarî bir etkinlik hâline dönüşmüştür. Buna dönük ekonomi değere ve işletmeye özgün bir tanım olan kalite eğitim hizmetlerine de uyarlanmış ve kaliteyi ölçme için değişik kriter geliştirilmiştir.

Eğitimi direkt ilgilendiren bazı fizikî, idarî ve akademi unsurları kapsayan bu kriterleri; derslikler, spor tesisleri, sosyal tesisler, laboratuvarlar, kütüphaneler, personeller, yayın sayısı ve müfredat şeklinde belirtmek mümkündür.

Nitelikli bir kültürlerarası entegrasyon ile üniversite kurumlarında verilen eğitimin kalitesinin arttırılabileceği muhakkaktır.

Üniversitelerde eğitimin kalitesini kültürlerarası entegrasyon temelinde arttıran unsurlarsa; istihdam edilen uluslararası öğretim elemanlarının niteliği, bölgesel ve küresel iş birliklerinin miktarı, uluslararası endekslı yayınlarda yer bulma, mezunların uluslararası platformlarda iş bulabilmeleri, eğitim programlarının uluslararası tanınırlığı, eğitim kurumlarının akreditasyonu, öğrencilerin yabancı dile hakimiyetleri, öğrencilere yabancı lisan üzerinden eğitim verilmesi ve kampus içersinde çok kültürlü ortamlara uygun mekanların varlığıdır.

Eğitimde uluslararası unsurları işin içine sokmak suretiyle verilen eğitimin kalitesini arttırmak için bu kriterlere dikkat etme ve kültürlerarası entegrasyon hususunda uygun bir strateji belirlemek gerekir.

Kaynakça

AB Programları. *Üniversitelerde Akademi Kriterleri*, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2018.

Adams, Don. “Eğitimde Kalitenin Tanımlanması”, Çev. Necati Cemaloğlu, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 14, 2018, s. 233-248.

Arı, Bülent ve Öztürk, Ebru Çoban. *15 Temmuz Darbe Teşebbüsünün Topluluksal Etkileri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme, 15 Temmuz ve Türk Yükseköğretimi*, Ed. Zeliha Koçak

Aydın, Mustafa, “Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği”,

Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s. 33-60.

Çam, Fatma Bağdatlı. “Eğitim Sisteminin Ortaya Çıkışı ve Antik Yunan Eğitim Kavrayışının Temelleri”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, Haziran 2016, s. 629-643.

Deniz, Muzaffer. “Üstünlerin Eğitiminin Tarihçesi Dünyadan Örnekler ve Enderun Mektebi”, *ISHE 2014-3.Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Sakarya Üniversitesi, 2020, s. 152-160.

Erkin, Tuğrul. “DEİK Türk-Avrasya İş Konseyleri”, 9. Türk Dünyası Ekonomi, *Bilişim ve Kültür Forumu Bildiri Kitabı*, Ankara, 2016, s. 71-74.

Farabi Değişim Programı El Kitabı. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2020.

Göksan, Turan, Selçuk, Uzundurukan, Soner ve Keskin, S. Nilay. “Değişim Programlarının Genel Yapısı, İşleyişi ve Kazandırdıkları”, *Yükseköğretim Standartları Eğitimi 2. Sempozyumu*, Muğla, 2017, s. 191-200.

Güdekli, Ayşad, Kılıç, Ziya ve Taner, Memduh Sani. *Farabi Değişim Programı El Kitabı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası, 2018.

Gümrükçü, Harun. *Bologna Süreci’nin Tarihi Gelişimi ve Bologna Toplantılarında Alınan Kararların Analizleri, Bologna Süreci ve Türkiye Avrupa: Yükseköğretim Alanının Gerçekleştirilmesi*, Ed. Harun Gümrükçü, Heinrich Epskamp, Hüseyin Gül Sibel Karakelle ve

Hopoğlu, Sertaç. *Vakıf Üniversiteleri ve TRBI Bölgesinde Vakıf Üniversitelerinin Kurulabilirliği*, Malatya: Fırat Kalkınma Ajansı, Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi, 2016.

Hover, Martin. “Dünyada Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkıları”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 2016, s. 14-19.

Mevlâna Değişim Programı El Kitabı, Yükseköğretimde Kalitenin Uluslararasılaştırılması, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2019.

Olçay, Gökçen Arkalı ve Bulu, Melih. “Uluslararası Üniversite Sıralama Endekslerinde Türk Üniversitelerinin Yeri”, *Yükseköğretim Dergisi*, Sayı 6 (2), 2016, s. 95-103.

Özcan, Mehmet. “Avrupa Birliği’nin Üniversite Politikasına Eleştirel Bir Bakış”, *Eğitime Bakış*, 12 (36), 2016, s. 4-8.

Özdemir, Serkan ve Karakoç, Mehtap. “Bilgi Ekonomisi Özelinde Üniversitelerde Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Raporlanması”, *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 5(18), 2020, s. 444-461.

Özer, Mahmut. “Türkiye’de Yükseköğretimde Kültürlerarası Entegrasyonun Son 20 Yılı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 2020, s. 177-184.

Öztürk, Selim. *Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye’nin Öğrenci Politikasındaki Değişim*, Uzmanlık Tezi, Ankara: T C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2020.

Şimşek, Bahattin ve Bakır, Sıddık. “Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Atatürk Üniversitesinin Kültürlerarası Entegrasyon Süreci”, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 55, 2016, s. 509-542.

Tezsürücü, Didem ve Bursalıoğlu, Sibel Aybarç. “Yükseköğretimde Değişim: Kültürlerarası Entegrasyon Arayışları”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2018, s. 97-108.

Ulusal Ajans Etkinlik Raporu, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2018

Ulusal Ajans Uygulama El Kitapları, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2019.

UNESCO, “Yükseköğretimin Yeni Dinamikleri ve Topluluksal Değişim ve Kalkınma İçin Araştırmalar”, *SDFP*, Cilt 18, Sayı 39, 2018, s. 12-108.

Yılmaz, Devrim Vural. “Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Kültürlerarası Entegrasyon Süreci: Strateji Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 2019, s. 1191-1212.

YÖK. *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022*, Ankara: 2018.

YÖK. *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2020-2021*, Ankara: 2021.

Yüksel, Cenk Arsun, Bilgen, İlknur ve Yaşbay Kobal, Hava. “Yükseköğretim Kurumlarında Kültürlerarası Entegrasyon Süreci: Kuramsal Bir Derleme”, *İnsan ve Topuluk Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2018, s. 1582-1591.